

Luka ZEVNIK

Jernej Mlekuž

Burek.si?! : koncepti/recepti

Studia humanitatis, Ljubljana 2008, 203 strani, 22 EUR

(ISBN 978-961-6262-90-3)

Zanimanju za mondene fenomene vsakdanjega življenja se družboslovje in humanizem znanstvene relevantnosti že dolgo ne odrekata več. V kolikor je burek nedvomno eden zgovornejših primerov takšnega trivialnega artefakta, tudi analiza njegovih kulturnih dimenzij, ki jo v knjigi *Burek.si?!* izvede Jernej Mlekuž, skoraj ne bi mogla biti boljši dokaz zato, da se ravno v na prvi pogled povsem banalnih kapljicah vsakdana lahko zrcalijo najkompleksnejša družbena in kulturna razmerja.

Avtor v uvodnem poglavju osnuje teoretski okvir, na osnovi katerega kasneje burek v slovenski kulturi analizira z vidika izjav »O bureku«, kakor nosi naslov osrednjega poglavja knjige. Mlekuž teoretski in metodološki okvir zasnuje s pomočjo, kot sam priznava, dokaj svobodne uporabe foucaultjevske teorije diskurza in dispozitiva, ki jo je francoski filozof razvil v Arheologiji vednosti in nadaljeval v svojih kasnejših sicer bolj fragmentarnih delih. Takšen teoretski pristop ima v primerjavi s prevladujočimi kulturološkimi tekstualnimi analizami podobnih fenomenov, ki pretežno izhajajo iz lingvistično navdahnjenega (post)strukturalizma, nesporno prednost. Namreč da poleg poudarjanja simbolne dimenzije kompleksnost analize kulturnih artefaktov razširi tudi na osi diskurzivno/nediskurzivno ter materialno/nematerialno (simbolno). Kljub temu pa glavni adut knjige kot tudi avtorjev poglavitni namen ni bazično teoretski napredek, ampak predvsem izjemno bogat zbir in analiza izjav in diskurzov o bureku in njihovega širšega materialnega in kulturno-družbenega konteksta. Mlekuž mnoštvo izjav in diskurzov o bureku opredeli kot »burekov več«, s čimer poudari, da tematika resnično postane zanimiva šele, ko začnemo o bureku razmišljati tudi onkraj zgolj »brezpogojnega bureka«, s katerim se lahko zgolj in samo nasitimo. Če se je dejanskega bureka kaj hitro moč nasiti, pa se bralec težko naveliča Mlekuževe barvite zaloge izjav o bureku in njegovih lucidnih analiz, ki obsegajo zdravstvene (medicinske), nacionalistične, emigrantske, gastronomske, uporniške, znanstvene, zdravorazumske in publicistične izjave/diskurze o bureku. Bralec dobi vtis, da je Mlekuž zbral skoraj vse, kar je bilo kdaj koli izrečenega o bureku v Sloveniji in še da pri tem skoraj ni izbiral (metodoloških) sredstev. Predmet analize so vse od znanstvenih, publicističnih, blogerskih in spletnih besedil do grafitov, raperskih besedil, njegovih osebnih korespondenc in celo izredno dobrodošlega, v tem segmentu raziskav sicer (pre)redkega opazovanja z udeležbo (pred uličnimi prodajalnami bureka). Izčrpnosti (i)zbranega univerzuma izjav o bureku Mlekužu tako nikakor ni mogoče očitati. Kot edino pomanjkljivost Mlekuževe diskurzivne analize bi bilo moč izpostaviti dejstvo, da je morda nekoliko premalo pozornosti namenil neobstoju izjav o bureku v določenih diskurzih, ki pa so lahko zelo pomembni. Mlekuž zgolj bežno omenja, da bureka ni mogoče najti v Slovenskem etnološkem leksikonu in v slovenskih kuharicah ter pri zadnjih dodaja, da slovenske kuharice na splošno ne vključujejo »nobene priseljenske hrane«. Če sta prvi dve ugotovitvi nesporni, pa se težje strinjati z zadnjo. Natančnejša analiza slovenskih kuharic namreč razkrije, da se nemalo balkanskih jedi pojavi že v »Slovenski kuharici« iz leta 1923. Tukaj bi se bilo vredno vprašati, zakaj je iz kuharic izpadel prav burek. Mlekuž v sklepnem poglavju povzame rdečo nit svoje analize in ugotovi, da je burek, s tem ko je vržen v polje simbolnega, hkrati vržen tudi v polje političnega. Za Mlekuža se prav na tej točki vzpostavlja razlika med »brezpogojnim burekom« kot realnim materialnim prehranskim artiklom in »burekovim več«, kamor se v povezavi z burekovo simbolno dimenzijo investirajo boji za pomene in razmerja oblasti.

Pritegnitev bureka, zdaj že imanence slovenskega urbanega vsakdana, v znanstveno polje za Mlekuža nujno ne pomeni, da ga moramo servirati na način, ki ga lahko razumejo le znanstveniki in akademiki. Nasprotno, zdi se, da si je avtor v upanju, da bi knjigo približal tudi nestrokovnjakom, prizadeval, da bi bilo besedilo o bureku vsebinsko in stilsko skoraj enako lahko dostopno, kot je burek sam. Čeprav je nekoliko poljuden in stilsko iskri slog dobrodošel, pa Mlekuž vseeno rahlo pretirava s prepogosto rabo nepotrebnih neologizmov, kot so burekpriprava, burekuživanje, bureklokal, širikoburekopotezni ipd.. Poleg tega je treba opozoriti na dejstvo, da sicer dobrodošlo prilagajanje znanstvenih besedil širšemu krogu bralcev neizogibno pomeni tudi določeno izgubo znanstvene rigoroznosti. Pri Mlekuževemu bureku le-ta vsekakor ni v nebo vpijajoča, kljub temu pa bi zahtevnejši bralec lahko pogrešal večjo vključenost uvodno zastavljene Foucaultjevske teorije v samo analizo izjav in diskurzov v osrednjem delu in bolj jasno sintezo v sklepnem delu. Če v strožjem znanstvenem tonu nadaljujemo, je moč zaznati tudi določno nedoslednost pri pojasnjevanju metodologije. Mlekuž namreč v uvodnem delu ostaja precej abstraktno-teoretski, nato pa v osrednjem poglavju naenkrat vpelje precej konkretno analizo izjav, ki se na določenih mestih bolj kot s foucaultjevsko analizo diskurzov spogleduje z etnografskim in antropološkim terenskim delom in opazovanju z udeležbo. Metodološko v tem seveda ni nič spornega, vseeno pa bi bilo uporabljene metode zbiranja izjav umestno bolj jasno opredeliti. Enako velja za refleksijo avtorjeve pozicije in njegovega odnosa do predmeta raziskovanja, ki iz takšne metodologije izhaja. Kot že rečeno, pa so navedene pomanjkljivosti posledica vsekakor posrečenega kompromisa, ki ga je Mlekuž moral sprejeti z odločitvijo o tem, da knjiga ni namenjena samo specifični akademski publiki. Čeprav v strogo teoretskem smislu knjiga ne ponuja nič presenetljivo novega, se jo zaradi izčrpne kulturološke analize ter osvežilnega sloga in metodološkega pristopa zagotovo splača vzeti v roke tako znanstvenikom s področja družboslovja kot tudi zvedavi splošni publiki. Če prebava Bureka.si?!, kot opozarja Mlekuž, vsem bralcem povzroča, da po odčaranju burek ne bo več isti, pa bi prvi v njegovi knjigi lahko videli tudi odličen primer za to, da je družboslovni pristop, ki se spogleduje z metodologijo antropologije in etnografije, za obravnavo artefaktov vsakdanjega življenja lahko izredno zanimiv in produktiven.